

Ενδοχώρα της ψυχής

Από την ANTPREA ΣΡΟΘ

Ρίτσαρντ Φορντ, Καναδάς,
μτφρ. Θωμάς Σκάσσης,
Πατάκη, Αθήνα 2014, σελ. 557

Έξι χρόνια μετά την έκδοση του τρίτου τόμου της τριλογίας του Φρανκ Μπάσκομπ (*The Lay of the Land*, 2006 [*Η χώρα, όπως είναι*, εκδόσεις Πατάκη, 2010]), ο βραβευμένος με Πούλιτζερ και Πεν/Φόκνερ Ρίτσαρντ Φορντ χάρισε στο αναγνωστικό κοινό το αριστοτεχνικά γραμμένο έβδομο μυθιστόρημά του *Καναδάς*.¹ Λίγο πριν τη συνταξιοδότησή του ως δάσκαλος Αγγλικών Μέσης Εκπαίδευσης στο Γουίντσορ του Οντάριο το 2012, ο Ντελ Πάρσονς θυμάται τον δεκαπεντάχρονο εαυτό του το καλοκαίρι του 1960, τότε που οι γονείς του έκαναν ένοπλη ληστεία σε μια τράπεζα της Βόρειας Ντακότα και κατόπιν οδηγήθηκαν στη φυλακή, ενώ ο ίδιος κατέφυγε στα καναδικά σύνορα για να αποφύγει τον εγκλεισμό του σε ορφανοτροφείο. Αντί να ακολουθήσει τον Ντελ στον Καναδά όπου τους περίμενε ένας άγνωστος κηδεμόνας, η δίδυμη αδελφή του, η Μπέρνερ, το σκάει για την Καλιφόρνια χωρίς εκείνον.

Το δεύτερο μέρος του βιβλίου κορυφώνεται με το δεύτερο έγκλημα στο οποίο θα γίνει κοινωνός ο νεαρός ήρωάς μας. Δύο πράκτορες από το Ντιτρόιτ πηγαίνουν στο Σασκάτσουν αναζητώντας έναν φυγά (ο οποίος κρύβεται στον Καναδά τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια) και ο οποίος τους δολοφονεί εν ψυχρώ. Ο εν λόγω άνθρωπος είναι ο Άρθουρ Ρέμλινγκερ (το όνομα του οποίου αποτελεί έμμεση αναφορά στον γκάγκστερ του '30 Τζον Ντίλινγκερ), μια μεφιστοφελική προσωπικότητα που παριστάνει τον προστάτη του Ντελ. Ο Ρέμλινγκερ έχει μια ερωμένη, τη Φλόρενς Λα Μπλαν, η οποία, έχοντας και

Έντουαρντ Χόπερ, *Ηλιοβασίλεμα στη σιδηροδρομική γραμμή*, 1929, λάδι σε καμβά, 71,8 x 121,3 cm. Μουσείο Αμερικανικής Τέχνης Γουίτνι, Νέα Υόρκη.

η ίδια δικιά της μεγάλα παιδιά, καταλαβαίνει το δράμα του Ντελ και τον βάζει σε ένα λεωφορείο που θα τον οδηγήσει στη Γουίνιπεγκ, όπου του ανοίγονται πιο λαμπρές προοπτικές – μια αληθινή θετή οικογένεια και η δυνατότητα να πάει ξανά σχολείο – η καλύτερη ευκαιρία του να ξαναγίνει κάπως φυσιολογική η ζωή του.

Θα μπορούσαμε ίσως να πούμε ότι η αφήγηση αυτής της ιστορίας είναι σαν να ανακατεύει ο συγγραφέας εκ νέου την ίδια τράπουλα – τα φύλλα που του μοίρασε ως παιδί η μοίρα, μεγαλώνοντας στον Αμερικανικό Νότο τέλη πενήντα με αρχές εξήντα, ακολουθώντας τον πλάνητα βίο του πατέρα του, ο οποίος ήταν πλανόδιος πωλητής και πέθανε από έμφραγμα όταν ο συγγραφέας ήταν δεκάξι ετών. Η κομβική στιγμή της βίαιης εξόδου του στον έξω κόσμο, όπου πρέπει να τα βγάλει πέρα μόνος του όντας ακόμη έφηβος, δίδως να υπακούει σε πατρική εξουσία, αυτή η στιγμή του

αιφνίδιου τέλους της παιδικής ηλικίας, βρίσκεται στον πυρήνα πολλών αφηγήσεων του Φορντ, οι οποίες επιπλέον διδραματίζονται στην ίδια χρονική περίοδο και στην ίδια περιοχή με αυτό το βιβλίο – στο Γκρέιτ Φολς της Μοντάνα.

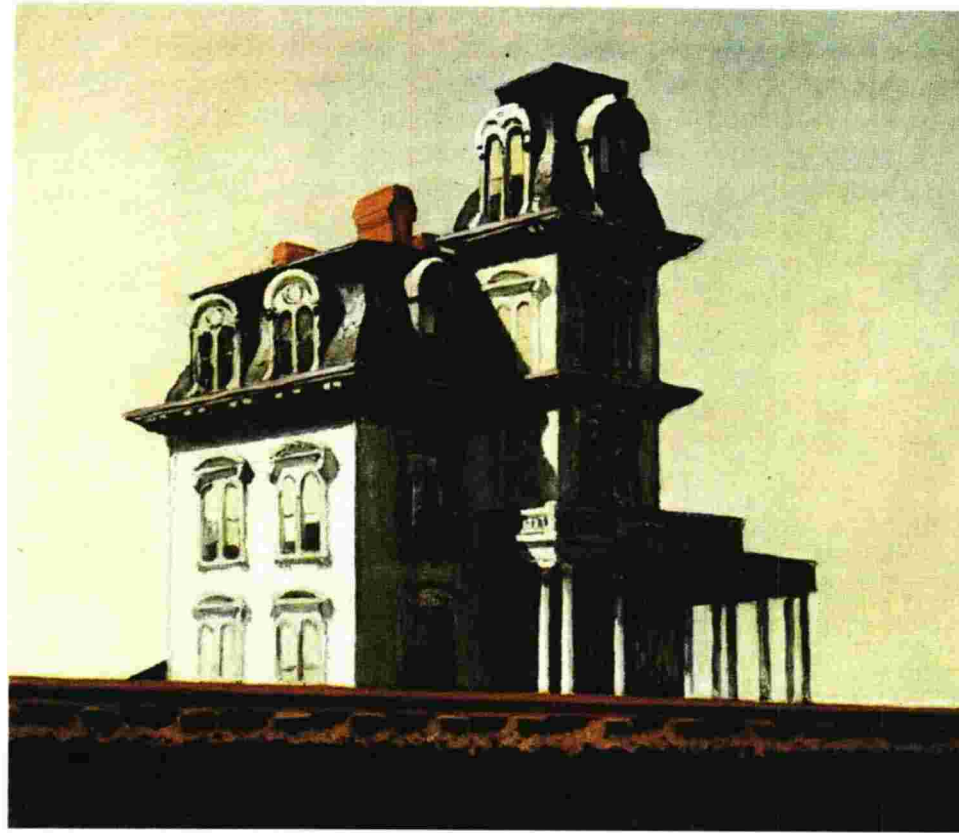
Αντί οι ιστορίες ενηλικίωσης μιλούν για σκάρτους γονείς με χαμηλά εισοδήματα, οι οποίοι στην καλύτερη περίπτωση μόλις που καταφέρνουν να τα κουτσοβολέψουν, όπως και οι γονείς του Φορντ, με ελάχιστη μόρφωση (ο πατέρας του ήταν ένα χωριατόπαιδο που παράτησε το σχολείο στα 11, και η μητέρα του στα 14) και καμία υποστήριξη από τις οικογένειές τους. Σύμφωνα με τις προδιαγραφές του αρχικού σχεδίου του, η στενή οικογένεια είναι μια τριμερής, απομονωμένη, κλειστή μονάδα χωρίς σταθερές ρίζες και κοινωνικούς δεσμούς, η οποία παρέχει παράλληλα το πλεονέκτημα της κινητι-

κότητας. Ο περιπλανώμενος, φερέοικος Φορντ και η επί 46 χρόνια σύζυγός του, η Κριστίνα Χένσλι (η οποία είναι επίσης η πρώτη και καλύτερη αναγνώστριά του), έχει κατά καιρούς εγκατασταθεί σε πολλά μέρη των Ηνωμένων Πολιτειών – από το Μίσιγκαν, την Καλιφόρνια, τον Μισισιπή, τη Λουιζιάνα και το Μέιν ως τη Νέα Υόρκη και το Νιού Τζέρσι... σε πάνω από 14 διαφορετικές διευθύνσεις. Επίσης, ο Φορντ δοκίμασε τις δυνάμεις του σε πολλά και διάφορα επαγγέλματα (από κλειδούχος σιδηροδρόμων, υπεύθυνος ξενοδοχείου, δάσκαλος και αθλητικογράφος έως ασφαλιστής και μεσίτης ακινήτων) πριν καταλήξει ότι η συγγραφή ήταν το μόνο που μπορούσε να κάνει καλά. Από την αρχή, το ζευγάρι συμφώνησε ότι δεν ήθελε παιδιά, κι όμως ο Φορντ γράφει για αυτά με ασυνήθιστη οξυδέρκεια και διορατικότητα.

Σε μια συνέντευξή του, εξήγησε ότι ξεκίνησε τον *Καναδά* πριν από είκοσι χρόνια και μετά φύλαξε τις σημειώσεις του στο ψυγείο για αργότερα. Αναμφισβήτητα, το σημερινό μυθιστόρημα αντλεί στοιχεία από τις προηγούμενες διερευνήσεις του Φορντ στην τραυματική εμπειρία της αιφνίδιας και πρόωρης εισόδου στην ενήλικη ζωή – αρχής γενομένης από το μυθιστόρημα *Άγρια ζωή*² (1990). Παρ' όλο που το ύφος του δεν είναι εξίσου σκληρό, αψύ ή τραχύ όσο άλλες αφηγήσεις του λεγόμενου «βρόμικου ρεαλισμού» της δεκαετίας του '80, η *Άγρια ζωή* προβάλλει χαρακτηριστικά τη διάλυση μιας οικογένειας γύρω στο 1960, στο Γκρέιτ Φολς της Μοντάνα. Ο έφηβος γιος της οικογένειας κλονίζεται όταν ανακαλύπτει ότι η μητέρα του έχει παράνομο δεσμό, αλλά εκείνη δεν είναι τρυφερός τύπος και του λέει να σφίξει τα δόντια και να το ξεπεράσει: «Στη ζωή σου θα 'χεις αμέτρητα πρωινά που θα ξυπνάς και κανένας δε θα σου λέει πώς νιώθεις. Απλώς θα πρέπει να το ξέρεις εσύ ο ίδιος». (*Άγρια ζωή*, σ. 137)

Ο κεραυνόπληκτος Ντελ διαβάει τα λόγια παρηγοριάς που του έγραψε η μητέρα του από το κελί της φυλακής: «Θα έχετε μπροστά σας χιλιάδες μέρες να τα σκεφτείτε όλα αυτά. Κανένας δεν θα σας πει πώς πρέπει να αισθάνεστε». (Καναδάς, σ. 316) Στην Άγρια ζωή, ο έφηβος γιος παρακολουθεί εμβρόντητος τον συνήθως μειλίχιο πατέρα του να παθαίνει ξαφνικά αμόκ και να βάζει φωτιά στο σπίτι του εραστή της γυναίκας του – και κατόπιν εκείνη να βγαίνει από τη ζωή τους, αποχαιρετώντας τον γιο της με αυτά τα λόγια: «Ζωή μας δεν είναι αυτό που έχουμε ή που παίρνουμε, γλυκέ μου, αλλά αυτό που είμαστε έτοιμοι να παρατήσουμε. Έτσι λέει μια παλιά παροιμία, που όμως εξακολουθεί κι ισχύει. Πρέπει να 'σαι πάντα έτοιμος ν' αφήσεις να χάσεις κάτι που έχεις. Κατάλαβες;» (Άγρια ζωή, σ. 140). Ο Ντελ δέχεται μια παρόμοια συμβουλή καθώς κατευθύνεται προς τον Καναδά μέσα στο αυτοκίνητο που οδηγεί η μοναδική φίλη της μητέρας του, η Μίλντρεντ. Βιάζεται, γιατί αν τη σταματήσουν οι αρχές, θα μπορούσαν να την κλείσουν φυλακή για απαγωγή: «Έχεις να πάρεις πολλούς συναρπαστικούς δρόμους στη ζωή σου μέχρι να πεθάνεις, οπότε να νοιάζεσαι μόνο για το παρόν. Μην αποκλείεις τίποτα, αλλά κοίτα να έχεις πάντα κάτι που δεν σε νοιάζει να το αποχωριστείς» (Καναδάς, σ. 290).

Ακόμη πιο ηχηρό από τους διακειμενικούς απόηχους είναι το επαναλαμβανόμενο θέμα των δύο ιστοριών και μυθιστορημάτων που αφορά το γονεϊκό έλλειμμα και τις παράπλευρες απώλειες που υπέστησαν τα παιδιά εξαιτίας της απροσεξίας των μεγαλύτερων τους. Ο πατέρας του Ντελ, ο Μπέβερλι Πάρσονς, Μπεβ για συντομία, είναι ένας όμορφος και γοητευτικός πρώην πιλότος βομβαρδιστικού της Αεροπορίας από την Αλαμπάμα που απολύεται από τον στρατό όταν τον πιάσουν να προμηθεύει με κλεμμένο μοσχάρι κρέας τη λέσχη αξιωματικών. Ο Μπεβ θέλει να εγκατασταθεί μόνιμα με την οικογένειά του στο Γκρέιτ Φολς, επειδή όταν ο Ντελ ήταν παιδί έπαιρναν συνεχώς μετάθεση από τη μία βάση στην άλλη και δεν είχαν ποτέ μόνιμη εστία. Θεωρεί αδιέξοδη την καινούρια του δουλειά, όπου επιχειρεί να πουλήσει μεταχειρισμένα αυτοκίνητα στους αγρότες, και πιστεύει ότι έχει βρει έναν εύκολο τρόπο να βγάλει γρήγορο χρήμα, κάνοντας τον μεσάζοντα για κάτι λωποδύτες Ινδιάνους Κρι που προμηθεύουν με κλεμμένο κρέας τα βαγόνια-εστιατόρια μιας εταιρείας σιδηροδρόμων. Το λαθρεμπόριο αποδεικνύεται πολύ πάνω από τις δυνατότητές του και καταλήγει να χρωστάει στους Ινδι-

Έντουαρντ Χόπερ, Σπίτι δίπλα στις σιδηροδρομικές γραμμές, 1925, λάδι σε καμβά, 61 x 73,7 cm. Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης, Νέα Υόρκη.

άνους 2.000 δολάρια. Μόλις οι απειλές τους γίνονται θανάσιμες, πανικοβάλλεται και πείθει στη σύζυγό του, τη Νίβα, πως πρέπει να ληστέψουν μια τράπεζα για να τους ξεπληρώσουν.

Εκείνη είναι μια δασκάλα δημοτικής εκπαίδευσης με πανεπιστημιακή μόρφωση και επίδοξη ποιήτρια – εξαιρετικά μικροκαμωμένη, διοπτροφόρα, με φουντωτά, μελαχρινά «εβραϊκά μαλλιά», κόρη Εβραίων μεταναστών, οι οποίοι είναι εκ φύσεως δύσπιστοι και εσωστρεφείς. Μετά τον Κόκκινο Εφιάλτη και την εκτέλεση των Ρόζενμπεργκ για εσχάτη προδοσία, είναι εύλογο να είναι σε επιφυλακή για αντισημιτισμό και να μην έχει διάθεση να πιάσει φίλιες με τους ντόπιους. Το ζευγάρι είναι αταίριαστο τόσο στον χαρακτήρα όσο και στην εξωτερική εμφάνιση (Ο Μπεβ είναι ένας χαρούμενος άντρακλας με ύψος ένα ο γδόντα)· όπως είναι φυσικό, η συνεργασία τους στο έγκλημα αποδεικνύεται εξίσου ατυχής. Ο Ντελ δεν παύει ποτέ να τους αγαπάει, ακόμα κι αφού γίνονται εγκληματίες, ωστόσο έχει ένα παράπονο: Γιατί η πιο συνετή μητέρα τους δεν προφύλαξε τα παιδιά της από τον κίνδυνο και δεν προσπάθησε τουλάχιστον να σώσει τους τρεις τους; Ο απερίσκεπτος Μπεβ έχει δει τόσα έργα με γκάγκστερ κι είναι τόσο αλαζόνας, που δεν του περνάει από το μυαλό ότι υπάρχει πιθανότητα να τον πιάσουν.

Η Ύφεση έχει γεννήσει αδιάστακτες εγκληματικές συμμορίες που περιλαμβάνουν στις τάξεις τους δημόσιους κινδύνους όπως ο Πρίτι Μπόι Φλόιντ, ο Μπέμπι Φέις Νέλσον και ο Τζον Ντίλινγκερ – οι οποίοι απαθανάτιστηκαν στη μεγάλη οθόνη από ηθοποιούς

του Χόλιγουντ όπως ο Έντουαρντ Τζ. Ρόμπινσον. Μάλιστα οι ληστές και οι γκάνγκστερ αποτελούσαν λαϊκά είδωλα στην Αμερική του '40 και του '50. Οι καταζητούμενοι εγκατέλειπαν τη χώρα για να ξεφύγουν από τη δικαιοσύνη έξω από τα σύνορα (που πλέον έχει κλείσει ερμητικά η Εθνική Ασφάλεια) και εξαφανίζονταν στην καναδική ύπαιθρο (ή στη Λατινική Αμερική όπως ο Μπουτς Κάσιντι και ο Σάντανς το 1902). Οι ντεσπεράντος και οι παράνομοι είχαν γίνει θρύλοι σε εκείνους τους δύσκολους καιρούς μετά την κατάρρευση της αμερικανικής οικονομίας. Διαβόητα ζευγάρια όπως οι Μπόι και Κλάιντ συνάρπαζαν τη φαντασία της κατεστραμμένης Αμερικής. Ο Μπεβ ήταν πεπεισμένος ότι ένα έγκλημα χωρίς θύματα δεν ήταν και τόσο καταδικαστέο, δυστυχώς όμως τη ληστεία τους κατατρυχόταν από την έσχατη κακοτυχία...

Το δημοσιευμένο το 1987 *Rock Springs* είναι μια συλλογή από ιστορίες κακοδαιμονίας και κακουχιών. Στο *Optimists*, ένα ακόμη δεκαπεντάχρονο αγόρι που ζει στο Γκρέιτ Φολς της Μοντάνα τη δεκαετία του '60 βλέπει την οικογενειακή ζωή του να διαλύεται μέσα σε μια νύχτα όταν η επαγγελματική ανασφάλεια στους σιδηροδρόμους κλονίζει τόσο πολύ τον πατέρα του που σκοτώνει έναν άντρα εξαιτίας μιας προσβολής. Εκ των υστέρων, ο αφηγητής κάνει την εξής παρατήρηση για τη διακοπή της παιδικής του ηλικίας: «Και όταν είσαι στην ηλικία που ήμουν εγώ τότε, αδέσποτος και μόνος, τα καταφέρνεις καλύτερα από σχεδόν κά-

θε άλλη φορά, επειδή είναι κάτι καινούριο, και νομίζεις ότι το να είσαι μόνος σου δεν θα κρατήσει για πάντα». (*Rock Springs*, σ. 188)

Αλλού, στην ιστορία ενηλικίωσης *Great Falls*, ο πρωταγωνιστής και πρωτοπρόσωπος αφηγητής, μόλις ενηλικιώνεται, εικάζει ότι αυτό που διέλυσε την οικογένειά του όταν ήταν παιδί ήταν απλούστατα η ευτέλεια: «είναι απλά η ποταπότητα, μια ψυχρότητα που έχουμε όλοι μέσα μας, μια ανημποριά που μας κάνει να παρεξηγούμε τη ζωή όταν είναι αγνή και απείριπτη, που κάνει την ύπαρξή μας να φαίνεται σαν όριο ανάμεσα σε δυο τίποτα, και ούτε λίγο ούτε πολύ μας μετατρέπει σε ζώα στο δρόμο – άγρυπνα, ανελέητα, δίχως υπομονή ή επιθυμία». (Ο.π., σ. 49)

Σε αυτή την ιστορία, όπως και σε πολλές άλλες, μετά την αναπόφευκτη πανωλεθρία, το μοναχοπαιδί δεν θα ξαναδεί ποτέ τον γονιό του, ή αν τύχει και τον συναντήσει τυχαία κάποια μέρα, θα έχουν μεσολαβήσει δεκαετίες. Χωρίς αδέρφια δεν υπάρχει κανείς να διώξει την αίσθηση της απομόνωσης – και του πεπρασμένου. Συναντάμε επανειλημμένα τη φωνή του ανυπεράσπιστου ανηλίκου που βρίσκεται στο έλεος απερίσκεπτων ενηλίκων: πατεράδων απατημένων ή με σπασμένο το ηθικό από την οικονομική δυσπραγία, μητέρων που είναι πρόθυμες να εγκαταλείψουν τις οικογένειές τους προκειμένου να ξεφύγουν από την αδιέξοδη οικογενειακή ζωή και την ερημιά των δυτικών λιβαδοτόπων, που είναι γνωστοί και ως «Το μεγάλο κενό». Εν πάση περιπτώσει, «η σκληρή υποϊστορία» αφορά την αιφνίδια απώλεια της αθωότητας και το πώς ο νεαρός πρωταγωνιστής κατανοεί ή συμφιλιώνεται με τη νεοαποκτηθείσα ελευθερία του. Όπως έγραψε ο Φορντ στα απομνημονεύματά του με τίτλο *My Mother, in Memory* που πρωτοδημοσιεύτηκε στο *Harper's* (1987):

«Αισθάνθηκα σχεδόν εξαρχής ότι ο θάνατος του πατέρα μου μου πρόσφερε περίπου τόσα όσα μου πήρε. Μου έδωσε τη ζωή μου για να τη ζήσω με το δικό μου τρόπο, μου έδωσε δικές μου αποφάσεις. Υπάρχουν και χειρότερα για ένα αγόρι από το να χάσει τον πατέρα του – και μάλιστα έναν καλό πατέρα – ακριβώς τη στιγμή που ο κόσμος αρχίζει να αποκαλύπτεται γύρω του». (*Vintage Ford*, σ. 187)³

Η ρήξη της σταθερής συνέχειας της οικογενειακής ζωής βρίσκεται στο επίκεντρο πολλών δραμάτων. Μολονότι στα πρώτα έργα του η κύρια αιτία της καταστροφής είναι οι οικονομικές δυσχέρειες, καθώς ο

Φορντ μετατοπίζει το ενδιαφέρον του προς τα ανατολικά –από την επαρχιακή, εργατική Μοντάνα στο μεσοαστικό Νιού Τζέρζι– συναντάμε διαλυμένα σπίτια με πιο περίπλοκα θεμέλια. Ο γάμος του εκ πεποιθήσεως κατοίκου των προαστίων του Νιού Τζέρζι Φρανκ Μπάσκομπ δεν αντέχει το πλήγμα του χαμού του βενιαμίν της οικογένειας από σύνδρομο Reye (*Ο αθλητικογράφος*, 1986⁴).

Στο πολυσυζητημένο διήγημα μύησης με τίτλο *Calling* (2001), η ονειρεμένη ζωή μιας οικογένειας της υψηλής κοινωνίας της Λουιζιάνας καταστρέφεται όταν η κεφαλή του σπιτιού τους εγκαταλείπει για έναν άντρα, εξευτελίζοντας τη σύζυγο και τον έφηβο γιο του (στο κάτω-κάτω είναι ακόμη 1961). Αυτός ο λιμοκοντόρος καλεί τον γιο του σε μια τελευταία εξόρμηση στους βάλτους για να κυνηγήσουν πάπιες, αλλά σαμποτάρει τη συνάντησή τους πηγαίνοντας μεθυσμένος λίγο αργότερα, υποκύπτει και η μητέρα του στον αλκοολισμό. Παρότι «ορφανεύει ατιμωτικά», ο νεαρός ήρωας υπερνικά το όνειδος και όταν μεγαλώνει γίνεται νομικός. Έτσι, ενώ οι γονείς χάνουν την επαφή τους με την πραγματικότητα ή πετούν τη ζωή τους ελαφρά τη καρδία, τα παιδιά αγωνίζονται να αποκτήσουν ένα στήριγμα ή λόγο στη ζωή τους, και συνήθως τα καταφέρνουν.

Στο μυθιστόρημά μας, η Μίλντρεντ διαβεβαιώνει τον Ντελ αφήνοντάς τον στα καναδικά σύνορα: «Επειδή καταστράφηκε η δική τους ζωή, δεν σημαίνει ότι θα καταστραφεί και η δική σου. Αυτό θα είναι το δικό σου ξεκίνημα». (*Καναδάς*, σ. 295) Όταν ο Ντελ συναντά τη μελλοντική σωτήρα του, τη Φλόρενς στο Παρτρό, εκείνη ζωγραφίζει ένα από τα ερειπωμένα κτίρια της πόλης-φάντασμα στα χνάρια των *Nighthawks* (Νυχτοπούλια) του Χόππερ. Τα ευφυολογήματά της τον σαστίζουν, όμως θα κρατήσει ως αρχή ένα ρητό της για πάντα: «Η ζωή μάς δίνεται άδεια κι εμείς πρέπει να επινοήσουμε το κομμάτι της ευτυχίας» (*Ο.π.*, σ. 389).

Η καναδική παραμεθόριος φαντάζει θρυλική τοποθεσία για τη μύηση ενός αγοριού. Η αχανής και αδάμαστη φύση, μια ετοιμόρροπη πόλη κατάλληλη για την τελική αναμέτρηση (η οποία θα έρθει αργότερα), η γοητεία του κινδύνου στην άνομη ενδοχώρα –όλα αυτά επιβεβαιώνουν ότι έλαβε χώρα μια ριζική αλλαγή και τώρα ο Ντελ πρέπει να συμβαδίσει με αυτή– να υποβληθεί σε μια σειρά από δοκιμασίες για να κερδίσει την απελευθέρωσή του. Τον μετέφεραν λαθραία πέρα από τα σύνορα με τον Βορρά χωρίς τη θέλησή του, εμπιστεύτηκαν την προστασία του σε έναν επικίνδυνο εγκληματία (εν αγνοία της καμένης της μητέρας του) και ο Ντελ δεν μπορεί παρά να κάνει αυτά που απαιτεί ο κηδεμόνας του, ο Άρθουρ Ρέμλινγκερ: να κα-

Έντουαρντ Χόπερ, *Ηλιοβασιλέμα στο Κέιπ Κοντ*, 1934, λάδι σε καμβά, 74,3 x 91,92 cm. Μουσείο Αμερικανικής Τέχνης Γουίνι, Νέα Υόρκη.

θαρίζει τα δεκάξι δωμάτια του ξενοδοχείου Λέοναρντ και να βοηθά το τσιράκι του, τον Τσάρλι Κουόρτερς, που στήνει καρτέρια για το κυνήγι στα χωράφια και ξεντερίζει χήνες για τους κυνηγούς που κατέλυαν στο ξενοδοχείο του σιδηροδρόμου. Τον βλέπουμε να κάνει πετάλι πηγαίνοντας στη δουλειά πάνω σ' ένα ξεχαρβαλωμένο ποδήλατο, δαρμένος από τον αέρα και μικροσκοπικός κάτω από τον απέραντο πανύψηλο ουρανό. Κι όμως, αυτή η αποφασιστικότητα του να προσαρμοστεί, αυτή η προθυμία του να εγκλιματιστεί και να υποταχθεί στην νομοτέλεια των πραγμάτων – εν ολίγοις αυτή η καλοπιστία και η αθωότητά του είναι που μας συγκινούν.

Εξίσου ελκυστικές είναι και οι φιλότιμες προσπάθειές του να «μάθει κάτι» όσες εβδομάδες μένει αδέσποτος στην ύπαιθρο. Όσο απωθητικός κι αν είναι ο μέντοράς του, ο Τσάρλι, με το πιθηκίσιο χαμόγελο, τη ζωώδη μυρωδιά, τη στέκα με τα στρας, το πασαλειμμένο ρουζ και τη μαύρη μπογιά στα μάτια, το πρωτοπαλικάρο του Ρέμλινγκερ, Ινδιάνος Μετί (δηλαδή μιγάς) του Καναδά, δεν θέλει να έχει ο Ντελ την τύχη του, και τον παροτρύνει να το σκάσει με την πρώτη ευκαιρία. Ο Τσάρλι δουλεύει για τον Άρθουρ τα τελευταία 15 χρόνια – λόγω ενός εκβιασμού για «κάτι» που έκανε στο σκοτεινό παρελθόν του και αναγκάστηκε να περάσει στην παρανομία.

Ο Ντελ, που μέχρι πρότινος ήταν ένας σπασίκλας βιβλιοφάγος, αρχίζει να αγαπάει τη δουλειά στα χωράφια, να καθοδηγεί τους κυνηγούς που έρχονται από

«κάτω», και νιώθει ότι έχει έναν σκοπό όταν δουλεύει πολλές ώρες· κι επιπλέον η σκληρή δουλειά διώχνει την απελπισία. Δεν έχει φίλους, αλλά πιάνει την κουβέντα με τις Φιλιππίνες που κάνουν κονσομασιόν και διασκεδάζουν τους κυνηγούς στο μπαρ του ξενοδοχείου. Οι περισσότεροι τουρίστες έρχονται από τις ΗΠΑ και του λένε πόσο τυχερός είναι που αντί να βρίσκεται κλεισμένος στο σχολείο στην πατρίδα, είναι στον Καναδά, ζώντας μια περιπέτεια που τα περισσότερα αγόρια δεν την έχουν δει ούτε στον ύπνο τους – σκληρή ειρωνεία, αφού η πιο φλογερή επιθυμία του Ντελ είναι να επιστρέψει στην ασφάλεια του σχολείου: «το σχολείο, που αποτελούσε τον διαρκή συνεκτικό μίτο της ζωής, πέρα από τους γονείς και την αδελφή μου». (*Καναδάς*, σ. 23)

Τώρα που ο Ντελ έχει να δώσει λογαριασμό μόνο στον εαυτό του, πρέπει να πάρει το πεπρωμένο του στα χέρια του, χωρίς σχεδόν κανένα εφόδιο γι' αυτή τη δουλειά – μόνο μια ροζ μαξιλαροθήκη από το σπίτι του, που περιέχει τα λιγοστά υπάρχοντά του, σαν συλλογή από φυλαχτά: ένα ελλειπές σετ από πλαστικά πόνια για το σκάκι, τα τεύχη του περιοδικού *Ο μετρ του σκακιού*, ένα βιβλίο μελισσοκομίας και δύο τόμους της *Παγκόσμιας Εγκυκλοπαίδειας*. Εν τω μεταξύ, δεν μπορεί να κατανοήσει αυτό που του συνέβη – αν η μητέρα του είχε αρνηθεί να συμμετάσχει στο παλαβό σχέδιο του πατέρα του, θα εξακολουθούσαν να είναι κάτι σαν οικογένεια. Η ντροπή και η εξαπάτηση που νιώθει πολλαπλασιάζεται από την περιγραφή της ληστείας στην εφημερίδα *Tribune*, η οποία την παρουσιάζει ως κωμικό παρά-

δειγμα προς αποφυγή. Κανείς από το Γκρέιτ Φολς δεν ασχολήθηκε με την τύχη των παιδιών μετά τη σύλληψη των γονιών τους· μόνο η Μίλντρεντ πέρασε για να τα μεταφέρει στον Καναδά, όπως είχε κανονίσει η μητέρα τους. Ορφανεμένος και στοιχειωμένος από την απουσία της αδελφής του, την οποία εξακολουθεί να περιλαμβάνει στις αναμνήσεις των γεγονότων που οδήγησαν στην καταστροφή της οικογένειάς τους («εμείς», «οι γονείς μας»), η εύθραυστη επαφή του Ντελ με την πραγματικότητα εντείνεται από το άδειο και έρημο τοπίο· αισθάνεται ξεχασμένος εκεί έξω «στου διαόλου τη μάνα». Αυτή η εγκατάλειψη διαφαίνεται στον ήπιο τόνο του αφηγητή και την επιμελώς ελεγχόμενη συγκίνηση που πάλλεται από πνιγμένο συναίσθημα.

Δεξιότηχης του σασπένς, ο συγγραφέας παρασύρει αριστοτεχνικά τον αναγνώστη διασπείροντας ίσα-ίσα όσες πληροφορίες (και προοικονομία) χρειάζεται για να μας κρατήσει επί τα ίχνη. Την επαύριο του ολέθριου λάθους των γονιών του Ντελ, η απελπισία και η αδυναμία του να το πιστέψει εκφράζονται με ειλικρινή ευθύτητα· η ανημποριά του να το πιστέψει δονείται από την οδυνηρή θλίψη. Σε αντίθεση με την πληθωρική, δαφυλή φλέβα του προηγούμενου βιβλίου του, *Η χώρα, όπως είναι*, που βριθεί παιχνιδιάρικα από παρεκτροπές και εμβόλιμα σχόλια, ο *Καναδάς* είναι όλο ρεύματα, γυμνός, πολύ πιο σοβαρός και συγκρατημένος στο ύφος. Είναι αδύνατον να περάσει απαρατήρητος ο ανησυχητικός, πνιχτός ήχος τής μετά βίας συγκρατημένης θλίψης... ή οργής. Οι παγωμένες ριπές ανέμου που δέρνουν την πεδιάδα «στου διαόλου τη μάνα», σε μια «κωμώπολη δίχως προοπτική που τη μαστίγωνε ο αέρας» θυμίζουν τη βομβαρδισμένη συνείδηση του εγκαταλειμμένου παιδιού. Όποτε ο συγγραφέας στρέφει το βλέμμα του στο τοπίο, απολαμβάνουμε εξάρσεις λυρικών περιγραφών. Έξω στους λιβαδότοπους, που είναι αχανείς σαν λιμνοθάλασσα, τα γυμνά συναισθήματα του αδέσποτου αγοριού δηλώνονται απλά και άμεσα (σε συνδυασμό με την οικονομία του πλάγιου λόγου που παίρνει τη θέση των διαλόγων) σε έντονη αντίθεση με το τυφλό χαράμισμα της ζωής για το οποίο είναι ένοχοι οι γονείς του. Ο μετριοπαθής Ντελ λειτουργεί με φειδώ και περισκεψη· η φωνή του είναι μονότονη, το ύφος του συγκρατημένο. Νωρίτερα στη συγγραφική καριέρα του Φορντ, η αποσύνδεση και η αποξένωση εκφράζονταν με άτοπα σχόλια, άστοχες παρατηρήσεις, τα επιτόλαια πράγματα που μας ξεφεύγουν όταν μιλάμε. Και εδώ στον Καναδά, η άψογη αίσθη-

ση του διαλόγου και το ιδιόρρυθμο ιδίωμα του προκαλεί ξανά θαυμασμό. Μάλιστα, η γραφή είναι τόσο σφιχτή που, όταν διαβάζεται δυνατά, το μέτρο της ακούγεται πιο έντονα – ο λόγος μετρίεται με ακρίβεια μετρονόμου.

Ιδίως στο δεύτερο μέρος του μυθιστορήματος, ο Φορντ τονίζει τον αμερικανικό σοβινισμό απέναντι στη γείτονα χώρα, την όχι και τόσο μακρινή συγγενή με την οποία μοιράζεται το βόρειο κομμάτι της ηπείρου, κι ωστόσο κατά κύριο λόγο αγνοεί – με εξαίρεση το αξιοπερίεργο του δημόσιου συστήματος υγείας, του ισχυρού πολιτικού λόμπι που εκπροσωπεί τους ιθαγενείς λαούς, του εξωτισμού της γαλλικής γλώσσας που χρησιμοποιείται «εδώ δίπλα», και της αφοσίωσης των Καναδών στη Βασίλισσα της Αγγλίας... Στις πρώτες του ιστορίες, ο Καναδάς είναι προορισμός διακοπών – κυνηγότοποι για αγροίκους και σκληροτράχηλους ανθρώπους της υπαίθρου από τις μεσοδυτικές πολιτείες. Οι δε γυναίκες τους το βλέπουν σαν εξορία, όπου έχει ακόμη μεγαλύτερη συγκέντρωση οχληρών Ινδιάνων από τις Μεγάλες Πεδιάδες. (Εδώ μπορούμε ίσως να προσθέσουμε ότι στην οικογένεια της μητέρας του Φορντ κυλούσε Ινδιάνικο αίμα.) Μια ηρωίδα που διασχίζει τη βόρεια Μοντάνα έχει αυτό να πει για την εγγύτητα: «Αποπνέει κάτι το ξένο. Απλά μου φαίνονται όλα πολύ άσκοπα εδώ πάνω. Ίσως φταίει που είμαι τόσο κοντά στον Καναδά. Δεν ξέρω». ("Jealous", *Women with Men*, 1997, σ. 113).

Ενώ ο απομονωτισμός και η ύβρις των ΗΠΑ ξεσκεπάζονται απόλυτα, η κριτική προς τον Καναδά γίνεται με πιο παιγνιώδη διάθεση, εκφρασμένη μέσω της υπερβολής. Ωστόσο, συμφωνείται ομόφωνα πως οι Καναδοί αντιπαθούν τους Αμερικανούς. «Ο Καναδάς έχει λιγότερο κόσμο» ("Charity", *A Multitude of Sins*, 2001, σ. 196), «[Στη] Νέα Σκοτία (...) μιλούν ακόμη Γαλλικά, είναι οι πιο πολλοί οπισθοδρομικοί, και δεν τρέφουν ιδιαίτερη συμπάθεια προς τους Αμερικανούς». (Ο.π., σ. 197). Ο Ντελ μαθαίνει από τους «σπόρτσμεν» (τους Αμερικανούς κυνηγούς) που μένουν στο ξενοδοχείο Λέοναρντ, «πως οι Καναδοί απεχθάνονταν τους Αμερικανούς, αλλά όλοι τους θα ήθελαν να ζουν εδώ και να γίνουν πλούσιοι. (...) Φαινόταν να πιστεύουν ότι ο Καναδάς, εκτός από αστείος τόπος, ήταν μυστηριώδης και ρομαντικός, ενώ το μέρος όπου έμεναν εκείνοι ήταν σαχλό και πληκτικό, εκείνοι ωστόσο εξακολουθούσαν να θέλουν να ζουν εκεί». (Καναδάς, σ. 405-6) Αν οι Αμερικάνοι αγνοούν τους γείτονές τους βόρεια από τον 49ο παράλληλο, οι Καναδοί είναι προκατειλημμέ-

Έντουαρντ Χόπερ, *Ξημερώνει Κυριακή*, 1930, λάδι σε καμβά, 88,9 x 152,5 cm. Μουσείο Αμερικανικής Τέχνης Γουίτνι, Νέα Υόρκη.

νοι απέναντι στην ξεδιαντροπία της Αμερικής. Μάλιστα, ο Φορντ παίζει με τη διχοτόμηση ανάμεσα στα δύο μισά της βόρειας αμερικανικής ηπείρου εδώ και καιρό, όπως μαρτυρά το διήγημα *Dominion* (που είναι και ο νόμιμος τίτλος του Καναδά): «Ούτως ή άλλως ο Καναδάς φαινόταν ανώτερος από την Αμερική με πολλούς τρόπους. Ο Καναδάς ήταν πιο λογικός, πιο ανεκτικός, πιο φιλικός, πιο ασφαλής, λιγότερο δικομανής». ("Dominion", *Multitude of Sins*, σ. 156) «Και έδινε την αίσθηση του ξένου, με τη βολική, κάπως μυστηριώδη αίσθηση που είχε πάντα ο Καναδάς· σαν τα πατώματα να είχαν κλίση τρεις μοίρες παραπάνω απ' αυτό που είχες συνηθίσει, και οι πόρτες να άνοιγαν από την άλλη πλευρά. Τίποτα δεν ήταν μη διαπραγματεύσιμο. Η Αμερική όπως θα ήταν αν την κυβερνούσαν οι Ελβετοί, όπως έλεγε η Μαντλέν» (Ο.π., 165) Όμως ο απατημένος σύζυγος από το Μόντρεαλ στο ίδιο διήγημα έχει την αντίθετη προκατάληψη: «Μαλάκες Αμερικανοί. Ο εσωτερικός σας κόσμος είναι διαιρεμένος. Είναι στην ιστορία σας. Έχετε επιλογές για τα πάντα. Είναι ελεεινό. Δεν μένετε πραγματικά πιστοί σε τίποτα. Είστε κυνικοί. Κι εσείς και η πουτάνα η χώρα σας». (Ο.π., 169)

Παρά τα όσα δυσάρεστα ακούγονται τελευταία για τον Καναδά – δηλαδή για τις καταστρεπτικές επιπτώσεις του fracking (της υδραυλικής διέγερσης) και τις διαρροές πετρελαίου στην Αλμπέρτα– ο Ρίτσαρντ Φορντ μιλά γι' αυτόν με εκτίμηση:

«Δεν είχα ποτέ ουσιαστικά την αντίληψη ότι ο Καναδάς είναι καλύτερος. Όμως όποτε πηγαίνω εκεί, νιώθω εκείνη την έντονη αίσθηση επιτακτικής αναγκαιότητας της Αμερικής να αμβλύνεται. Η Αμερική σε χτυπάει συνεχώς αλύπητα. Βάλλεσαι διαρκώς από τα δικαιώμα-

τα και το πατριωτικό αίσθημα των άλλων. Έτσι η εμπειρία του Αμερικανού που πηγαίνει στον Καναδά, ή τουλάχιστον η δική μου εμπειρία, είναι ότι γλιτώνεις απ' όλη αυτή την οχλοβοή. Κι αυτό είναι ανακουφιστικό κάπου-κάπου. Αυτή τη στιγμή στην Αμερική είναι πολύ έντονη η αντίληψη πως "αν δεν είσαι μαζί μας, είσαι εναντίον μας"» (Συνέντευξη στο Τιμ Άνταμς, *The Guardian/The Observer*, 16 Ιουνίου 2012).

Ο Τσάρλι Κουόρτερς, μισός Γάλλος και μισός Ινδιάνος, δεν έχει σε μεγάλη εκτίμηση τους συμπατριώτες του, αλλά ούτε και τους συμπατριώτες του Ντελ, εδώ που τα λέμε: «Οι Καναδοί είναι κούφιοι άνθρωποι», είπε, αφού μου είχε δηλώσει ότι δεν θα έπρεπε να θέλω να είμαι Καναδός, πράγμα που δεν μου είχε περάσει ποτέ από το μυαλό. Εγώ ήθελα απλώς να πάω στο σχολείο και να μη μείνω στάσιμος. «Οι Αμερικανοί, από την άλλη» είπε ο Τσάρλι, «έχουν στο αίμα τους την απάτη, την μπαμπεσιά και την καταστροφή». (Καναδάς, σ. 345) Ούτε ο Άρθουρ Ρέμλινγκερ που πέρασε τα σύνορα πριν από μια δεκαπενταετία έχει τους «ντόπιους» σε μεγάλη υπόληψη: «Οι Καναδοί είναι κλειστοί και εσωστρεφείς. Δεν υπάρχουν αρκετά ερεθίσματα». (Ο.π., σ. 413-14) Πάντως, ούτε με τους συμπατριώτες του είναι επεικής: «Κάτω, στα δικά μου μέρη, θα τα έκαigan όλα τούτα. (...) Θα τους προκαλούσαν φρίκη. (...) Δεν θα υπήρχε καμιά δυνατότητα επιτυχούς εκμετάλλευσης. Όλοι οι Αμερικανοί το τρέμουν αυτό. Νιώθουν στενάχωρα με την Ιστορία εκεί κάτω». (Ο.π., σ. 313-14) Η Μίλντρεντ, η γυναίκα που συνοδεύει τον νεαρό Ντελ στον Απέραντο Λευκό Βορρά, έχει τις δικές της αντιλήψεις για

τις διαφορές, και εξηγεί ότι «Ο Καναδάς δεν ήταν τόσο παλιό κράτος όσο το δικό μας, ότι εξακολουθούσε να δίνει την εντύπωση χώρας πιονέρων, ότι κανένας δεν τον θεωρούσε πραγματικά ενιαίο κράτος και σε μερικά μέρη μάλιστα υπήρχαν άνθρωποι που μιλούσαν γαλλικά (...) Είπε ότι και ο Καναδάς είχε Ινδιάνους και τους αντιμετώπιζε καλύτερα απ' ό,τι εμείς τους δικούς μας, και ότι ήταν μεγαλύτερη χώρα από την Αμερική, αλλά το μεγαλύτερο μέρος του ήταν ακατοίκητο, αφιλόξενο και τον περισσότερο καιρό παγωμένο». (Ο.π., σ. 288) Ο άλλος φύλακας άγγελός του, η Φλόρενς, είναι ευσυνείδητη πολίτης του Καναδά και εκφράζει απόλυτη πίστη και αφοσίωση – έχει βάλει σκοπό να βοηθήσει τον Ντελ να μείνει εκεί: «Ο Καναδάς ήταν καλύτερος από την Αμερική, κι αυτό το γνώριζαν οι πάντες, εκτός από τους Αμερικανούς. Ο Καναδάς είχε όλα όσα είχε και η Αμερική, χωρίς όμως κανένας να το κάνει μέγα ζήτημα. Στον Καναδά μπορούσες να είσαι φυσιολογικός και ο Καναδάς θα ήθελε πολύ να με έχει υπήκοο». (Ο.π., σ. 431)

Χρόνια αργότερα, ο Ντελ εξηγεί το θέμα της «αμερικανικής υπηκοότητας που απαρνήθηκε» στους μαθητές του: «Μου φαίνεται ότι όλοι επικροτούν τις επιλογές μου (οι Καναδοί άλλωστε θεωρούν ότι διακρίνονται για τη φυσική δεκτικότητα, την ανεκτικότητα και την κατανόησή τους), αλλά συνάμα δυσανασχετούν σχεδόν σε βαθμό δυσφορίας που ήμουν αναγκασμένος έστω να επιλέξω». (Ο.π., σ. 523) Όταν τον ρωτούν αν το έκανε για να αποφύγει τη στράτευση, τους το ξεκαθαρίζει: «Τους λέω, λοιπόν, ότι υπήρξα "κληρωτός του καναδικού στρατού" κι ότι ο Καναδάς με γλίτωσε από μια μοίρα χειρότερη κι από τον θάνατο, πράγμα που αντιλαμβάνονται ότι σημαίνει την Αμερική. Μερικές φορές, με ρωτούν, αστεειυόμενοι, αν έχω αλλάξει το επίθετό μου. Τους διαβεβαιώνω ότι δεν έχω κάνει κάτι τέτοιο. Η υιοθέτηση διαφορετικής ταυτότητας και η εξαπάτηση, τους λέω, είναι βασικά θέματα της αμερικανικής λογοτεχνίας. Στον Καναδά, όμως, όχι και τόσο». (Ο.π., σ. 523) Ο Καναδάς του είχε προσφέρει άσυλο ως ο τόπος όπου δεν θα έφερε το στίγμα του «γιου κακοποιών». Μιλώντας ως υιοθετημένος Καναδός, ο Ντελ παρατηρεί με ανησυχία: «Όλα τούτα είχαν αρχίσει να γίνονται δημοφιλή στον Καναδά – στους κόλπους της κυβέρνησης. Η νευρική ένταση των Αμερικανών για κάτι διαφορετικό και η αναπόφευκτη διάδοση κάθε πράγματος προς τον βορρά». (Ο.π., σ. 538)

Το τέλος του δεύτερου μέρους κινείται στα όρια του νουάρ (θυμίζοντας τα πρώτα μυθιστορήμα-

τα του Φορντ) με τη συναρπαστική σε-
 κάνς στην οποία το διαβολικό *alter ego*
 του πατέρα του Ντελ, ο Άρθουρ Ρέμ-
 λινγκερ, παίρνει το παιδί μαζί του σαν
 αξεσουάρ, σαν «ξεχωριστό γιο του», ό-
 ταν πηγαίνει να αντιμετωπίσει τους Α-
 μερικανούς πράκτορες που με κάποιο
 τρόπο κατάφεραν να τον εντοπίσουν
 δεκαπέντε χρόνια αφότου εγκατέλει-
 ψε τη χώρα για να ξεφύγει από τη δι-
 καιοσύνη. Το 1944, δρώντας για λογα-
 ριασμό μιας εξτρεμιστικής ομάδας υπέρ
 του δικαιώματος στην εργασία και κατά
 των συνδικάτων, έβαλε βόμβα έξω από
 το κτίριο ενός συνδικάτου στο Ντιτρόι-
 τ, η οποία εξερράγη πρόωρα σκοτώ-
 νοντας έναν άνθρωπο. Τώρα έχει έρ-
 θει η ώρα να πληρώσει για το έγκλη-
 μά του, όμως ο Άρθουρ βάζει απότο-
 μα τέλος στο ανθρωποκνηνηγό σκο-
 τώνοντας τους αστυνομικούς. Τρομο-
 κρατημένος, ο Ντελ μαζί με τον Τσάρ-
 λι επωμίζονται το φρικαλέο καθήκον
 να απομακρύνουν τα πτώματα από την
 παράγκα και να τα θάψουν στα χωρά-
 φια. Μερικές μέρες αργότερα, η Φλό-
 ρενς του δίνει το εισιτήριο για τη Γουί-
 νιπεγκ, όπου θα τον φιλοξενήσει η οικο-
 γένεια του γιου της. Το τρίτο μέρος α-
 ποτελεί έναν επίλογο που περιέργως τε-
 λειώνει στο κεφάλαιο 69 και επικεντρών-

νεται στην επανασύνδεση των δίδυμων,
 του Ντελ και της Μπέρνερ. Έχουν τρι-
 άντα χρόνια να ιδωθούν. Η Μπέρνερ
 πεθαίνει από λέμφωμα και θέλει να του
 δώσει το χρονικό που είχε γράψει η μη-
 τέρα τους πριν αυτοκτονήσει στη φυ-
 λακή, που τιτλοφορείται *Χρονικό του*
εγκλήματος ενός αδύναμου ανθρώπου.
 Συμφιλιώνονται σε μια σπαραξικάρδια
 ατελή ύστατη συνάντηση.

Εν τέλει, πρόκειται για την εμπυχωτι-
 κή ιστορία ενός αναπάντεχου ήρωα που
 χάρη στην αποφασιστικότητα και την ε-
 πιμονή του ξεπερνά πρώτα τις ζοφερό-
 τερες δυσκολίες στην πατρίδα και κα-
 τόπιν αντιμετωπίζει θανάσιμες αντιξο-
 ότητες στα πεδινά του Σασκάτουαν. Η
 γενναία επιλογή του Ντελ να αποβάλει
 το παρελθόν του με την ελπίδα να επα-
 νεφεύρει τον εαυτό του και να ξαναγι-
 νηθεί από καθετί φιλικό και αγαπημέ-
 νο, απομακρυνόμενος ταυτόχρονα πά-
 ρα πολύ από την εστία και ό,τι του είναι
 οικείο. Η απάρνηση των συναισθηματι-
 σμών δεν είναι κάτι που έρχεται φυσικά,
 γι' αυτό ακούμε το σφίξιμο των πνιγμέ-
 νων λυγμών στη φωνή του αφηγητή. Το
 βάπτισμα του πυρός στην παραμεθόριο
 καθόρισε την αφύπνιση του Ντελ: θα
 μπορούσε να είχε χτυπηθεί από τα πυ-

ρά, και το γεγονός ότι βγήκε σώος και
 αβλαβής λειτουργεί σαν προειδοποίη-
 ση. Έκτοτε είναι προσεκτικός, κάνει πα-
 ρακάμψεις για να αποφύγει τα μπλεξι-
 ματα, βάζει όρια για να προφυλάξει τον
 εαυτό του... φυλάγεται στον πολιτισμέ-
 νο, «θεραπευτικό» Καναδά. Αυτή η σε-
 μνή στάση του κάνει τον κεντρικό χα-
 ρακτήρα τόσο συγκινητικό: το τραύμα
 που βίωσε ο Ντελ ως παιδί του προκά-
 λεσε μόνιμες βλάβες που τον κάνουν
 να κινείται με προσοχή στη ζωή του. Ο
 Ντελ γίνεται «αποστάτης» επειδή η ζωή
 στην πατρίδα έγινε αβίωτη τη μέρα που
 οι γονείς του οδηγήθηκαν στη φυλακή
 με την ακύρωση της οικογένειάς του,
 το παρελθόν του γίνεται εξίσου απρό-
 σφορο. Επομένως, το γεγονός ότι πο-
 λιτογραφήθηκε Καναδός αποτελεί εύ-
 γλωττη απόδειξη της ακεραιότητας και
 της πίστης του ότι όλοι μας μπορούμε
 πράγματι να ορίσουμε ως ένα βαθμό το
 πεπρωμένο μας. ▲

— Μετάφραση: Νίνα Μπούρη

1 Έχοντας κατακτήσει διεθνή αναγνώριση,
 ο Καναδός τιμήθηκε με το βραβείο Prix
 Fémina étranger στη Γαλλία το 2013, ό-
 που τα έργα του Φορντ έχουν εκδοθεί από

τις εκδόσεις Editions de l'Olivier και έ-
 χουν τεράστιο αναγνωστικό κοινό. Τον
 περασμένο Σεπτέμβριο ήταν επίτιμος κα-
 λεσμένος στο «Festival America» που
 διοργανώθηκε στη Βενσέν. Επίσης, το
 καλοκαίρι δημοσιεύτηκαν οι πρώτες κρι-
 τικές προαναγγέλλοντας ένα «Βιβλίο με
 τον Φρανκ Μπάσκομπ» με τίτλο *Let Me
 Be Frank With You*, μια συλλογή τεσσά-
 ρων σπονδυλωτών ιστοριών με αφηγητή
 τον αγαπημένο μας Μπάσκομπ, το οποίο
 κυκλοφόρησε τον Νοέμβριο.

- 2 Εκδόσεις Σ. Ι. Ζαχαρόπουλος, μτφρ. Βαγ-
 γέλης Κατσάνης, Αθήνα 1998.
- 3 Το υπέροχο αυτοβιογραφικό έργο του
 συνταξιδιώτη Τομπιάας Γουλφ, που τιτλο-
 φορείται *This Boy's Life* (1989), είναι μια
 πικαρέσκα αφήγηση των παιδικών βιωμά-
 των του συγγραφέα στις περιπλανήσεις
 του με τη διαζευγμένη μητέρα του, από
 τη σκοπιά ενός κατεργάρικου αλλά αξια-
 γάπητου παιδιού που βρίσκεται στο έλεος
 ενός βίαιου πατριού – από τον οποίο κα-
 τορθώνει να ξεφύγει ως εκ θαύματος. (Το
 βιβλίο μεταφέρθηκε στη μεγάλη οθόνη με
 τίτλο *Αγεφύρωτες σχέσεις* το 1993, με πρω-
 ταγωνιστές τον Ρόμπερτ Ντε Νίρο και τον
 Λεονάρντο Ντι Κάπριο ως «Τόμπι», στην
 πρώτη πρωταγωνιστική του εμφάνιση σε
 μεγάλη κινηματογραφική παραγωγή).
- 4 Ρίτσαρντ Φορντ, *Ο αθλητικογράφος*,
 μτφρ. Έφη Καλλιφατίδη, Ωκεανίδα, Αθή-
 να 1997.